

Prof. dr hab. Henryk Chałupczak

Lublin, 17. 05. 2024 r.

Uniwersytet Marii Curie – Skłodowskiej w Lublinie

Wydział Politologii i Dziennikarstwa

Tel /081/ 605 455 144

e-mail: henryk.chalupczak@mail.umcs.pl

RECENZJA

dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego dr Olgi Barbasiewicz, w tym wskazanej monografii jako osiągnięcia naukowego pt. *Ocaleni w Azji Wschodniej, Działalność państwa polskiego w latach 1940–1945 na rzecz obywateli RP –uchodźców w Japonii i Szanghaju*, Instytut Pileckiego, Warszawa 2023, ss. 280,

1. Uwagi wstępne.

W ocenie dorobku dr Olgi Barbasiewicz, w tym wskazanej przez nią monografii jako osiągnięcia naukowego, skoncentruję swoją uwagę przede wszystkim na zakresie wypełnienia przez Kandydatkę kryteriów w procedurze o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego, wynikających przede wszystkim z art. 219 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*. Wymaga on odpowiedzi na pytanie, czy osiągnięcia naukowe Kandydatki stanowią znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauk o polityce i administracji oraz czy wykazuje się Ona istotną aktywnością naukową.

Przygotowując niniejszą recenzję uwzględniam *Regulamin przeprowadzania postępowań w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w SWPS Uniwersytecie Humanistycznym*.

Treść i wnioski niniejszej recenzji opieram również na: własnym, autorskim, postrzeganiu specyfiki tzw. procedury habilitacyjnej, lekturze publikacji składających się na dorobek Habilitantki, w tym monografii wskazanej jako osiągnięcie naukowe, oraz analizie nadesłanej dokumentacji.

II. Podstawowe informacje o Kandydatce

Z dokumentacji wynika, że Kandydatka w 2004 roku rozpoczęła studia licencjackie na Wydziale Neofilologii Uniwersytetu Warszawskiego na kierunku japonistyka. W 2007 roku otrzymała dyplom licencjata kulturoznawstwa w specjalności japonistyka, wydany przez

Instytut Orientalistyczny (powstały z wydzielenia się ze struktur Wydziału Neofilologii UW). Na tym samym kierunku uzyskała w roku 2009 tytuł magistra kulturoznawstwa w zakresie japonistyki. W tych ramach przygotowała pracę magisterską pt. *Polityka Japonii wobec narodu żydowskiego przed powstaniem państwa Izrael (1868-1947)*. W 2008 roku otrzymała stypendium Japan Student Services Organization na podjęcie studiów na University of Tsukuba. W trakcie jego trwania, poza intensywną nauką języka japońskiego, podjęła naukę na kierunku studia międzynarodowe (College of International Studies) w ramach specjalizacji International Politics and Law. W trakcie pobytu stypendialnego uczestniczyła w seminarium prof. Kazuko Kojimy, poświęconemu zagadnieniom stosunków międzynarodowych w Azji Wschodniej. Po powrocie podjęła naukę na kierunku politologia w ramach studiów magisterskich uzupełniających w Szkole Wyższej Psychologii Społecznej (dzisiejszy Uniwersytet SWPS). W 2011 roku uzyskała tam tytuł magistra nauk o polityce. W tym samym roku rozpoczęła studia doktoranckie na kierunku politologia, realizowane na Wydziale Nauk Historycznych i Społecznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. W 2015 roku uzyskała tam stopień doktora nauk społecznych w zakresie nauk o polityce, na podstawie rozprawy *Pomniki i miejsca pamięci a budowanie relacji międzynarodowych. Przykład Japonii Stanów Zjednoczonych – perspektywa japońska*, przygotowanej pod kierunkiem dr. hab. Klausa Ziemera, prof. UKSW. Jej recenzentami byli: ks. dr hab. Janusz Balicki, prof. UKSW oraz prof. dr hab. Waldemar Dziak. Należy też dodać, że dr. O. Barbasiewicz odbyła liczne studia podyplomowe, kursy i szkolenia. Ich tematyka wiązała się z głównymi zainteresowaniami badawczymi Kandydatki.

W tej części recenzji warto też przywołać dotychczasowe etapy i formy zatrudnienia Kandydatki w jednostkach naukowych. Są one nieco nietypowe jak dla szkolnictwa wyższego w Polsce, gdzie najczęściej osoby aspirujące do samodzielności naukowej pozostają w zatrudnieniu w jednej, macierzystej jednostce naukowej. I tak, dr O. Barbasiewicz w 2012 roku została zatrudniona na stanowisku asystenta w Instytucie Kultur Śródziemnomorskich i Orientalnych Polskiej Akademii Nauk. Od kwietnia 2014 roku przebywała na zasiłku macierzyńskim, aby po roku powrócić na to samo stanowisko, które zajmowała do momentu awansu na stanowisko adiunkta. W marcu 2016 roku rozpoczęła pracę na stanowisku asystenta z doktoratem na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych, w Instytucie Bliskiego i Dalekiego Wschodu Uniwersytetu Jagiellońskiego (jako drugim miejscem pracy). Po rezygnacji ze stanowiska adiunkta w PAN od października 2016 roku pracowała na stanowisku adiunkta w UJ. W marcu 2022 rozpoczęła pracę na stanowisku adiunkta na Uniwersytecie SWPS, gdzie

już wcześniej, bo od października 2019 roku w ramach umowy cywilnoprawnej, prowadziła zajęcia z języka japońskiego oraz przedmiotów dotyczących współczesnej Japonii w Katedrze Anglistyki i w Zakładzie Studiów Azjatyckich. Na Uniwersytecie SWPS jest pracownikiem (w ramach obowiązków badawczych) Instytutu Nauk Społecznych, gdzie realizuje badania w zakresie dyscypliny nauk o polityce i administracji.

III. Charakterystyka dorobku naukowego Kandydatki

Dr O. Barbasiewicz swoje zainteresowania badawcze sytuuje w czterech głównych obszarach:

- memory studies - badania nad pamięcią o II wojnie światowej i jej wpływ na stosunki bilateralne;
- studia nad polityką państw Azji i bezpieczeństwo regionu;
- studia nad Japonią;
- studia nad żydowskimi uchodźcami i roli dyplomacji w niesieniu im pomocy.

Z dokumentacji przygotowanej przez Kandydatkę wynika, że w powyższym zakresie, poza przedstawioną jako osiągnięcie naukowe monografią *„Ocaleni w Azji Wschodniej. Działalność państwa polskiego w latach 1940–1945 na rzecz obywateli RP –uchodźców w Japonii i Szanghaju*, Instytut Pileckiego, Warszawa 2023, opublikowała 1 monografię powstałą na bazie doktoratu, pt. *Pomniki i miejsca pamięci w relacjach międzynarodowych. Wpływ pamięci na stosunki japońsko-amerykańskie z perspektywy Japonii*, Prace Orientalistyczne. IKŚiO PAN, Warszawa 2016, (s. 156). Wykazała też wydanie w 2019 roku jeszcze jednej zwartej pracy autorskiej ale o skromnej objętości pt. *Ambasador RP w Japonii Tadeusz Romer i żydowscy uchodźcy wojenni na Dalekim Wschodzie*. Instytut Polski w Wilnie. (43 strony).

Na dorobek Kandydatki składają się też: cztery redakcje prac monograficznych o charakterze zbiorowym; dziesięć autorskich rozdziałów w pracach zbiorowych oraz pięć we współautorstwie; osiem artykułów autorskich w czasopismach naukowych oraz pięć współautorskich. Łączny jej dorobek naukowy, wraz z habilitacją, obejmuje więc 32 publikacje, tak w języku polskim jak i obcych.

Dr O. Barbasiewicz wykazuje, że uczestniczyła w ponad trzydziestu konferencjach i sympozjach naukowych; pięciu komitetach organizacyjnych i naukowych konferencji; dziesięciu zespołach badawczych jako kierownik oraz jednym jako wykonawca. Jest członkiem

siedmiu organizacji i towarzystw naukowych; trzech redakcji i rad czasopism naukowych. Jednocześnie zrealizowała szesnaście staży naukowych, uczestniczyła w czterech programach międzynarodowych. Może też wykazać się szerokim zakresem współpracy z sektorem gospodarczym oraz otoczeniem społecznym. Ma w swoim dorobku wiele przedsięwzięć popularyzujących naukę, w tym wystaw, wykładów, szkoleń.

Po analizie powyższych zestawień nasuwa mi się kilka zasadniczych konstatacji. I tak, pod względem statystycznym, jak i merytorycznym, jej dorobek oceniam jako więcej niż średni. Pod względem merytorycznym najwyżej oceniam obie monografie (o wskazanej jako osiągnięcie naukowe dalej). Artykuły i części prac zbiorowych, wg mnie, prezentują się różnie. Kilka z nich ma oryginalny i badawczy charakter, część to teksty przeglądowe, opisowe, oparte przede wszystkim na literaturze przedmiotu.

W kontekście zakresu wypełniania przez Kandydatkę wymogów ustawowych, w tym w zakresie wartości jej dorobku naukowego, jestem zdania, że prowadzi ona zaprogramowaną aktywność naukową zaś podejmowane na różnych etapach swojego rozwoju naukowego problemy badawcze stara się kontynuować, reinterpretować, pogłębiać oraz konfrontować z najnowszą literaturą przedmiotu. W jej badaniach daje się zauważyć, że stara się też uwzględniać refleksję teoretyczną właściwą dla badań politologicznych. Stąd jej próby ujmowania badanych zagadnień jako procesów politycznych, szukania rządzących nimi prawidłowości i mechanizmów, nacisk na analizę uwarunkowań, podmiotów, koncepcji, etapów realizacji polityki zagranicznej państwa, nieuciekanie od prognozowania przez pryzmat polityk publicznych. Nie ulega również dla mnie wątpliwości, że jej dorobek sytuuje się w podstawowych działach nauk o polityce i administracji, m.in. takich jak systemy i ustroje polityczne, historia polityczna, kultura polityczna, stosunki międzynarodowe.

Podsumowując swoją ocenę dorobku naukowego dr O. Barbasiewicz uznaję, że może być on uznany jako „znaczący” wkład w rozwój dyscypliny nauk o polityce i administracji. Jest on konsekwencją ewoluującej aktywności naukowej, która nie tylko na poziomie krajowym zapewnia jej rozpoznawalność a w niektórych szczegółowych aspektach także pozycję specjalistki. Takim polem badawczym dr O. Barbasiewicz są zagadnienia związane z ewolucją stosunków polsko – japońskich, specyfiką polityczną i kulturową Japonii i niektórych państw Dalekiego Wschodu, ich polityką wewnętrzną, ratowaniem Żydów w czasie II wojny światowej. Tych zagadnień dotyczy monografia wskazana jako osiągnięcie naukowe oraz większość tekstów naukowych. W tej materii, wg mnie, badania Kandydatki konsumują w szerokim zakresie istniejący stan badań, a zaprezentowane ustalenia mają charakter autorski.

IV. Ocena monografii wskazanej jako osiągnięcie naukowe

Dr O. Barbassiewicz jako osiągnięcie naukowe wskazała monografię pt. *„Ocaleni w Azji Wschodniej, Działalność państwa polskiego w latach 1940–1945 na rzecz obywateli RP – uchodźców w Japonii i Szanghaju*, Instytut Pileckiego, Warszawa 2023. Jej recenzentami wydawniczymi byli: dr hab. Małgorzata Gmurczyk - Wrońska, prof. IH PAN i prof. dr hab. Jakub Polit. Publikacja powstała w ramach drugiej edycji projektu „Polski wiek XX. Nowe perspektywy”.

Moim zdaniem, generalnie rzecz ujmując, jest ona próbą autorskiego ujęcia zagadnienia mieszczącego się w zakresie dyscypliny, w ramach której Autorka zabiega o uzyskanie stopnia naukowego. W mojej najkrótszej ocenie – szczegóły dalej – jest ona wartościowa przede wszystkim dlatego, że badane procesy ujmuje w kontekście konkretnego, wybranego zagadnienia, w ujęciu postmodernistycznym, historyczno - politologicznym. Dla mnie swoje znaczenie ma też zaproponowane ujęcie, wykorzystana baza źródłowa a także „lekkość pióra” – czy też tzw. lekka ręka Autorki – w mojej ocenie potrafi ona dobrze ukazywać dylematy badawcze, stanowiska i koncepcje obecnie w literaturze przedmiotu, formułować konkluzje. Inne kwestie, w tym wskazane dalej niedomagania formalne i metodologiczne, m.in. w kontekście charakteru i struktury *Wstępu*, nie neutralizują powyższej zasadniczej pozytywnej mojej oceny.

Tytuł monografii nie budzi moich zastrzeżeń – jest poprawny, określony pod względem merytorycznym, geograficznym oraz chronologicznym. Jako autorskie oceniam zastosowane ujęcie, a więc spis treści. Moim zdaniem swoistym wtrętem, rzutującym na jednolitość zastosowanych kryteriów podziału treści, jest rozdział czwarty, poświęcony sylwetce ambasadora Tadeusza Romera. Te ciekawe odniesienia mogły z powodzeniem zostać przywołane we *Wstępie* i rozdziałach merytorycznych, także w przypisach.

Najsłabszym fragmentem monografii, w mojej ocenie, jest *Wstęp*. Nie zawiera on typowych w pracach politologicznych elementów: zawiera kolejno wprowadzenie, chaotycznie formułowane cele pracy miejscach, ma odniesienia do stanu badań i bazy źródłowej, nie zawiera jednak też, pytań badawczych, charakterystyki zastosowanych metod oraz konstrukcji pracy.

By nie być gołosłownym, przywołam sposób i charakter formułowanych celów rozprawy. I tak, najpierw pisze: *Książka ta przybliży czytelnikowi przede wszystkim rolę jednostek, które przyczyniły się do wsparcia uchodźców, jak również decyzje polityczne, które były podejmowane dla zapewnienia uchodźcom niezbędnej, jak na warunki wojenne, pomocy.* Nieco dalej dopowiada: *niniejsza książka stanowi rozwinięcie, dogłębną analizę i przedstawienie dziejów dyplomacji oraz polskiej polityki zagranicznej w kontekście działań na rzecz uchodźców i relacji międzynarodowych. Jest też pierwszym książkowym opracowaniem polskojęzycznym, które całościowo analizuje historię „wiz życia”, uwypuklając polski wątek tych wydarzeń.* Po kolejnych dwu stronach pisze: *Książka ta analizuje sytuację polskich uchodźców wojennych na Dalekim Wschodzie. Stara się wyjaśnić w obrębie analizy polityki zagranicznej, w jaki sposób poszczególne podmioty podejmowały konkretne działania w warunkach II wojny światowej i emigracji mas uchodźców z polskiego terytorium zajętego przez III Rzeszę oraz Związek Socjalistycznych Republik Sowietkich.* Dalej, znowu po dwu stronach uściśla: *Książka ta ukazuje ponadto politykę zagraniczną polskiego rządu na uchodźstwie w rozumieniu jej jako procesu formułowania i realizacji interesów narodowo-państwowych w stosunku do innych państw i uczestników systemu międzynarodowego.* Ale to nie koniec deklaracji co do celów pracy. Pisze więc kolejno: *Autorka postawiła sobie za cel przedstawienie działań takich podmiotów, jak polska dyplomacja czy rząd na uchodźstwie, na rzecz pomocy polskim uchodźcom, którzy przybyli na terytoria kontrolowane przez władze japońskie w latach 1940–1941. Równocześnie ważnym elementem tej analizy jest ukazanie realizowania tych działań w kontekście relacji polsko-japońskich.* Kończy próbę zdefiniowania celów rozprawy krótkim stwierdzeniem: *Kolejnym z celów autorki było prześledzenie dynamiki funkcjonowania polskich dyplomatów oraz grup uchodźczych.*

Tak więc, moim zdaniem, we *Wstępie* brakuje spójnie sformułowanych i zwarcie zaprezentowanych celów pracy, tez, pytań badawczych, pogłębionej charakterystyki metod badawczych oraz struktury wewnętrznej monografii. Wiele tych ważnych elementów znalazło się natomiast w *Autoreferacie*, zdecydowanie lepiej przygotowanym niż *Wstęp*. I tak Autorka sformułowała w nim cele pracy następująco: *Prezentowane osiągnięcie w postaci monografii skupia się przede wszystkim na roli polskiego rządu i dyplomacji w pomocy uchodźcom, którzy znaleźli się w Azji Wschodniej uciekając z okupowanej przez Niemców i Sowietów Europy.* Tu też Autorka zaprezentowała główne i szczegółowe pytania badawcze. W *Autoreferacie* zadeklarowała: *Publikacja odpowiada na następujące pytanie badawcze: „w jaki sposób kształtowały się relacje polsko-japońskie od momentu odzyskania przez Polskę niepodległości*

aż po wybuch II wojny światowej i jaki miały wpływ na decyzje odnośnie wpuszczania w czasie wojny na terytorium Japonii żydowskich uchodźców z polskim obywatelstwem oraz umożliwienia świadczenia pomocy na rzecz uchodźców przez państwo polskie i jego reprezentantów? Uzupełniają go liczne pytania szczegółowe, które skupiają się na analizie relacji między Polską a Japonią, w tym w jaki sposób relacje obu państw przyczyniły się do wzajemnej współpracy na rzecz pomocy polskim obywatelom, głównie Żydom. Ważne jest też pytanie, w jaki sposób polski ambasador Tadeusz Romer kształtował relacje z Cesarstwem Japonii oraz przedstawicielami misji dyplomatycznych innych państw i jak przyczyniły się one do decyzji i uzgodnień podjętych we współpracy ze stroną japońską, a dotyczących polskich obywateli-uchodźców przybyłych na terytorium Japonii. Jedno z pytań dotyczyło też, w jaki sposób kształtowała się japońska polityka wobec narodu żydowskiego.

Dopiero w *Autoreferacie* Autorka określa cezurę oraz wskazuje na wykorzystane metody badawcze właściwe dla dyscypliny, w ramach której zabiega o stopień naukowy. Podkreśla tu, że w trakcie badań pomocna była jej metoda analizy decyzyjnej i instytucjonalno-prawna. W szerokim zakresie zastosowała metodę „*case study*”, czyli analizę przypadku. Tu dodam, tak od siebie, że swoje znaczenie miały również: metoda analizy czynnikowej, metoda komparatystyczna oraz metoda wnioskowania z milczenia źródeł (*Argumentum ex silencio*). Autorska deklaruje jednocześnie, że korzystała z założeń realizmu strukturalnego rozwiniętego przez Kennetha N. Waltza oraz paradygmatu realistycznego/ realizmu neoklasycznego.

W *Autoreferacie* Autorka pisze, że w ramach swoich badań nad monografią udało jej się przeprowadzić kilka pogłębionych semi-ustrukturyzowanych wywiadów eksperckich, m.in. z córką polskiego ambasadora, Teresą Romer, uchodźcami (w czasie wojny dziećmi). Dodatkowo pozostawała w kontakcie i konsultowała badania m.in. z Andrzejem T. Romerem, Madoką Sugiharą – wnuczką konsula Sugihary, Davidem Manskim – synem ocalonego uchodźcy.

Struktura monografii oparta jest na układzie problemowo - chronologicznym, przy czym pierwszy rozdział ma charakter wprowadzający – traktuje o ewolucji i charakterze przyjaznych stosunków polsko – japońskich przed wybuchem II wojny światowej. Osobiście, mając świadomość wagi monografii w procedurze habilitacyjnej, eksponowanie przez Autorkę w swojej pracy wagi takiej kategorii badawczej jak polityka zagraniczna państwa, rozważyłbym przygotowanie innego rozdziału wprowadzającego o charakterze teoretyczno – metodologicznym, np. pod tytułem: *Polityka zagraniczna w ujęciu badawczym*. Tu mogłyby

się znaleźć odniesienia do licznych definicji polityki zagranicznej, jej modeli, determinantów i funkcji, koncepcji, itp.

Drugi rozdział monografii dotyczy stosunku Japonii do kwestii żydowskiej. Autorka analizuje w nim politykę państwa japońskiego wobec Żydów i antysemityzmu, podkreślając że Japonia, która postrzegała rolę Żydów jako potencjalnego pomostu w relacjach ze Stanami Zjednoczonymi, miała jednocześnie pozytywne doświadczenia wyniesione ze współpracy z amerykańskim bankowcem Jacobem Schiffem.

W rozdziale trzecim Autorka rozważa okoliczności, przebieg i zakres uchodźstwa na Daleki Wschód poprzez Litwę i Związek Radziecki. W tym względzie szczególnie akcentuje kategorię obywatelstwa. Podkreśla tu, że obywatelstwo było czynnikiem, który przesądzał o wjeździe polskich Żydów na terytorium Japonii, po weryfikacji przeprowadzanej przez polskie placówki dyplomatyczne, oraz o późniejszej ewakuacji uchodźców z Japonii do Szanghaju.

W czwartym rozdziale, jako studium przypadku, przywołana została sylwetka polskiego dyplomaty i późniejszego ministra spraw zagranicznych w Rządzie na Uchodźstwie Tadeusza Romera. Rozdział szósty traktuje o przeniesieniu ambasady do Szanghaju, funkcjonowaniu w tym skupisku badanych uchodźców, przy czym działania tam podejmowane przez polską dyplomację określa jako nie rutynowo – kryzysowe.

Siódmy, a zarazem ostatni rozdział monografii, skupia się na działaniach Tadeusza Romera oraz Rządu na Uchodźstwie na rzecz niesienia pomocy finansowej oraz ewakuacji polskich uchodźców z Szanghaju. W tym przypadku nie najlepszym zabiegiem było rozpoczęcie go od odniesień do życia politycznego badanego skupiska. Ta kwestia bardziej pasuje do rozdziału poprzedniego, ale chyba tu swoje znaczenie miał wzgląd na proporcjonalność objętości rozdziałów.

Nie najlepszym pomysłem było użycie w monografii określenia *Bibliografia* na spis wykorzystanych źródeł. Autorka sięgnęła do dość zróżnicowanego ich spektrum, nie tylko prac opublikowanych, bo to literalnie oznacza słowo *bibliografia*. Jestem osobiście zdania, które od „zawsze” głoszę, że każdy politolog, dbając o wizerunek swojej dyscypliny naukowej, gdy w badaniach wykorzystuje różnorodne spektrum źródeł, jak np. archiwalia, dokumenty, raporty, statystyki, akty prawne, powinien mieć przekonanie do użycia określenia *Wykaz źródeł*. Problemem jest potem ich właściwa klasyfikacja i systematyzacja, np. z podziałem według kryterium pierwotności. W tym ostatnim aspekcie zaprezentowany w monografii wykaz jest poprawny.

W mojej ocenie zastosowany układ wewnętrzny pracy jest autorski, w zasadzie poprawny, daje on możliwość realizacji założonych celów badawczych. Zaprezentowane rozważania rzadko skutkują przeskokami merytorycznymi i chronologicznymi, dobrze oddają ewolucję i specyfikę badanej polityki ratowania uchodźców. Tu przydają się liczne i zróżnicowane źródła. To istotna zaleta i wartość monografii. Rozważania zostały oparte na licznych źródłach archiwalnych, transkrypcjach wywiadów przeprowadzonych z ambasadorem Polski w Japonii Tadeuszem Romerem, dokumentach i materiałach z Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie, z Archiwum Akt Nowych, Archiwum Dyplomatycznego Ministerstwa Spraw Zagranicznych Japonii, Litewskiego Centralnego Archiwum Państwowego, Archiwum Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie oraz Rosyjskiego Państwowego Archiwum Historii Społeczno-Politycznej.

W warstwie merytorycznej monografii nie widzę istotnych usterek. Jest ona pogłębioną analizą podjętego, dość szczegółowego zagadnienia badawczego. Jest próbą autorską, w miarę spójną, dobrze weryfikującą przyjęte założenia badawcze. Nie ulega też dla mnie wątpliwości, że ma charakter politologiczny w warstwie tak metodologicznej, formalnej jak i merytorycznej: dotyczy działań podmiotów politycznych w polu polityki. Niewątpliwie uzupełnia ona lukę w nie tylko polskiej literaturze przedmiotu.

Tu, trochę *a propos*, pragnę dodać, że monografia O. Barbasiewicz posiada zdecydowanie większe walory naukowe niż, także wydana w 2023 roku a przetłumaczona i wydana w tym roku po polsku, przy wsparciu Instytutu Pileckiego, książka autorstwa Rogera Moorhouse'a pt. *Paszporty życia. Polscy dyplomaci, fałszywe dokumenty i tajna misja, która ocaliła tysiące Żydów*, Znak – Horyzont, Kraków 2024, ss. 476. Także i ona traktuje o zorganizowanej akcji ratowania Żydów w czasie II wojny światowej. Przywołuje działania tzw. grupy Aleksandra Ładosia, posła RP w Bernie, który ze swoimi współpracownikami i w porozumieniu ze środowiskami żydowskimi, opracował i realizował system fałszowania dokumentów państw latynoamerykańskich. Wystawiane na żydowskie nazwiska były one następnie przemycane na tereny okupowane i w wielu przypadkach dały możliwość emigracji i przeżycia holokaustu. Autor szacuje, że w wyniku takich działań uratowanych zostało ok. dziesięć tysięcy Żydów.

W mojej ocenie, książka R. Moorhouse'a nie jest typową pracą naukową, bardziej popularno – naukową, choć zawiera na końcu przypisy i bibliografię. Traktuje, wbrew tytułowi, szeroko o losach Żydów w okupowanej Europie, nie koncentruje się na działaniach tzw. grupy

Ładosia. Przywołuje np. konferencję poświęconą emigracji prześladowanych Żydów po zajęciu Austrii przez III Rzeszę, zorganizowaną z inicjatywy USA w Evian, historię statku z emigrantami „St. Louis”, koncepcję „Żydzi na wymianę”, przypadek „Hotelu Polskiego”. stosunek niektórych państw do osób dysponujących wytworzonymi np. przez grupę Ładosia dokumentami. Tu dodam, że R. Moorhause ani jeden raz nie odwołał się do ważnych przecież, także źródłowo, wcześniejszych publikacji dr O. Barbasiewicz, co jako historykowi nie wystawia mu najlepszej opinii. W tym względzie jestem zdania, że monografia autorstwa O. Barbasiewicz może i powinna stanowić istotny element toczonych w ostatnich latach rozległych dyskusji nad relacjami polsko – żydowskimi, działaniami państwa polskiego, w tym podziemnego i dyplomacji na uchodźstwie.

Reasumując ten fragment recenzji, traktujący o wartości monografii wskazanej jako osiągnięcie naukowe stwierdzam, że zgadzam się z większością zawartych w niej ustaleń i wniosków. Uznaję ją za pracę autorską, na gruncie nie tylko polskim w wielu aspektach oryginalną, która stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki o polityce i administracji. Zgadzam się z jej wnioskiem, że badania te dowodzą, że *bez budowania przyjaznych relacji polsko-japońskich w dwudziestolecie międzywojennym oraz bez współpracy polskiej dyplomacji i rządu na uchodźstwie w Londynie – zarówno z władzami Japonii jak również z przedstawicielami państw w których siedziby miały żydowskie organizacje pomocowe – wpuszczenie setek uchodźców, często bez dokumentów paszportowych, na terytorium Japonii (oraz terytoria przez nią kontrolowane), jak również zapewnienie w czasie pobytu uchodźców w Szanghaju dopływu środków finansowych oraz możliwości ewakuacji do państw alianckich byłoby niemożliwe. Akceptuję też stwierdzenie, że działania polskiego rządu przyczyniły się do poprawy często tragicznego położenia polskich uchodźców w Azji Wschodniej.*

V. Charakterystyka i ocena aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

W dokumentacji, szczególnie w *Autoreferacie*, dr O. Barbasiewicz wskazała na bardzo szeroki zakres aktywności naukowej w uczelniach i instytucjach zagranicznych. Obejmowała ona współpracę międzynarodową z licznymi ośrodkami tak europejskimi jak również azjatyckimi oraz z rejonu Ameryki Północnej. Podaje, że w ramach prowadzonych badań wielokrotnie odbywała wizyty studyjne i badawcze oraz staże, jak również wygłaszała wykłady gościnne na zagranicznych uniwersytetach. M.in. zorganizowała na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego wraz z Sydney University of Technology konferencję międzynarodową

Memory in Poland of the rescuers and the rescued from the Holocaust. W ramach gościnnych wykładów i konsultacji badawczych, przebywała m.in. na Kyoritsu Women University. Od 2018 roku organizowała prace zespołu przy tworzeniu wystawy *Ambassador RP w Japonii Tadeusz Romer i żydowscy uchodźcy wojenni na Dalekim Wschodzie*, na zlecenie Instytutu Polskiego w Wilnie, a następnie koordynowała przygotowania do japońskojęzycznej wersji wystawy przygotowanej przez Instytut Polski w Tokio. Od 2022 roku jest członkiem Forum for non-native Japanese language teaching across Europe, inicjatywy Uniwersytetu w Lejdzie. W roku 2023 na Uniwersytecie SWPS zorganizowała wykład gościnny prof. Jie Hyun-Lima z Sogang University w Korei Południowej, pt. „Victimhood nationalism and history reconciliation in Global Easts”. Zrealizowała również wystawę w ramach projektu pt. *Tadeusz Romer oraz jego współpraca z japońskim konsulem w Kownie Chiune Sugihara - udokumentowanie i przedstawienie działalności polskiego dyplomaty oraz historii polskich obywateli ocalonych z holokaustu*, w ramach środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych pozostających w dyspozycji Instytutu Polskiego w Wilnie i Instytutu Polskiego w Tokio. Projekt ten został wykorzystany na skalę międzynarodową w postaci wystawy i publikacji promujących wyniki jej badań podczas obchodów stulecia stosunków polsko-japońskich, jak również działań przy okazji obchodów stulecia niepodległości Polski w Kownie, Wilnie, Kłajpedzie, Tokio, w Tsurudze.

W oparciu o przygotowaną przez Kandydatkę dokumentację uznaję, że w/w sferze jej aktywności jej dokonania można ocenić pozytywnie, są one różnorodne i w części innowacyjne, najczęściej bezpośrednio związane z jej zainteresowaniami i badaniami naukowymi. Pełny wykaz jej dokonań w powyższej materii zawiera dokumentacja Wniosku.

VI. Charakterystyka i ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego oraz popularyzującego naukę

Z dokumentacji wniosku w wymiarze dydaktycznym wynika, że Kandydatka m.in.:

1. wypromowała 34 prace licencjackie – w tym jedną, która otrzymała nagrodę Dziekana WSMiP UJ dla najlepszej pracy licencjackiej;
2. realizowała liczne przedmioty w języku polskim i angielskim na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz na Uniwersytecie SWPS;

3. jest autorką materiałów dydaktycznych przygotowanych dla Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi (seminarium dyplomowe) oraz kursów e-learningowych na Uniwersytecie;
4. organizowała liczne projekty dydaktyczne dla studentów, w tym dla studentów studiów azjatyckich z językiem japońskim, np. do placówek muzealnych, na wystawy, uroczystości rocznicowe i na wykłady oraz seminaria;
5. w ramach współpracy z Polską Agencją Inwestycji i Handlu przygotowała porozumienia w sprawie praktyk studenckich, m.in. dzięki którym sześciu studentów koordynowanej przez nią ścieżki japońskiej na studiach azjatyckich wyjedzie na praktyki na Expo '25 w Japonii.
6. uczestniczyła w XXI Polsko-Niemieckiej Akademii Letniej „Porozumienia ponad granicami: Wzorce i doświadczenia”, organizowanej przez Katholische Akademie in Berlin e.V. przy współpracy z Instytutem Nauk o Polityce i Administracji UKSW, Fundacją Krzyżowa dla Porozumienia Europejskiego / Stiftung Kreisau oraz Prowincją Towarzystwa Pallotynów w Warszawie.

W zakresie osiągnięć organizacyjnych Kandydatka wyeksponowała w swojej dokumentacji m.in. następujące przedsięwzięcia:

1. współpraca z redakcją czasopisma naukowego „Acta Asiatica Varsoviensia”, którego do końca 2016 roku była redaktorem tematycznym (wcześniej sekretarzem redakcji);
2. organizacja sympozjum *The Search for Reconciliation: Korean-Japanese and German-Polish Relations since World War II*;
3. organizacja na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego wraz z Sydney University of Technology konferencję międzynarodową *Memory in Poland of the rescuers and the rescued from the Holocaust*;
4. organizacja prac zespołu przy tworzeniu wystawy *Ambassador RP w Japonii Tadeusz Romer i żydowscy uchodźcy wojenni na Dalekim Wschodzie* na zlecenie Instytutu Polskiego w Wilnie;

5. organizacja konferencji międzynarodowej pt. *Historical and Collective memory in Far and Middle East in the 'post-war' reality* na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie;
6. organizacja pobytu studentów z Kyoritsu Women University w Tokio wraz z towarzyszącym mu programem wizyty w domach polskich studentów oraz seminarium *The Place of History in the Perception of the Youth Concerning the images of Neighboring Countries: Japan- (South) Korea/China and Poland-Germany/Russia from Comparative Perspective. International Seminar* w Bibliotece Jagiellońskiej;
7. organizacja konferencji międzynarodowej *Security dilemmas and challenges in the Asia-Pacific region. Alliances and disputes in the shadow of politics of memory and the balance of power in the 21st century*;
8. organizacja pierwszego festiwalu japońskiego, którego celem było zaznajomienie studentów z wiedzą na temat współczesnej Japonii;
9. współorganizacja na Uniwersytecie SWPS wykładu prof. Shina Kawashimy z Uniwersytetu Tokijskiego, poruszającego tematykę polityki zagranicznej w kontekście rosyjskiego ataku na Ukrainę oraz administracji Xi Jingpina;
10. przygotowanie warunków do podpisania umowy Erasmus+ z orientalistyką z Károli Gáspár University z Budapesztu, Uniwersytetem w Hajfie oraz umowy z Aoyama University w Tokio;
11. organizacja wykładu gościnnego prof. Jie Hyun-Lima z Sogang Univeristy w Korei Południowej, pt. „Victimhood nationalism and history reconciliation in Global Easts”;
12. przewodnictwo komitetowi organizacyjnemu szkoły letniej Youth Academy for Asia Peacebuilding. Summer School on Methodology of International Peacebuilding.

W zakresie osiągnięć popularyzujących naukę Kandydatka wykazała m.in.:

1. zrealizowanie wystawy w ramach projektu pt. *Tadeusz Romer oraz jego współpraca z japońskim konsulem w Kownie Chiune Sugiharą - udokumentowanie i przedstawienie działalności polskiego*

dyplomaty oraz historii polskich obywateli ocalonych z holokaustu w ramach środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych pozostających w dyspozycji Instytutu Polskiego w Wilnie i Instytutu Polskiego w Tokio. Projekt ten został wykorzystany na skalę międzynarodową w postaci wielu wystaw i obchodów jak również działań przy okazji obchodów stulecia niepodległości Polski w Kownie, Wilnie, Kłajpedzie, Tokio czy w Tsurudze;

2. kierowanie projektem „zORIENTOwani: Literatura, kultura i społeczeństwo państw Orientu”, na który pozyskała wraz z Biblioteką Publiczną Gminy Grodzisk Mazowiecki dofinansowanie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Wynikiem grantu była wystawa jej autorstwa pt. „Japońskie społeczeństwo XXI wieku”, pokazywana w polskich bibliotekach publicznych. Projekt umożliwił jej wygłoszenie wykładów „Japońskie społeczeństwo XXI wieku”, „Pismo japońskie” czy „Kultura biznesowa Japonii” oraz przeprowadzenie szkolenia dla bibliotekarzy z literatury japońskiej;
3. Promowanie wiedzy o Japonii (polityce i kulturze) poprzez komentarze prasowe, radiowe i telewizyjne w takich mediach jak m.in. Polsat, Dziennik. Gazeta Prawna, Tok FM, Polskie Radio, Radio Nowy Świat, Radio 357, Radio Zet, Business Insider, WNP.PL, Kotsu Shimbun, Mainichi Shimbun czy Asahi Shimbun.
4. Popularyzowanie wiedzy o Japonii poprzez publikacje czy podcasty realizowane przez Uniwersytet SWPS;
5. prezentacja wiedzy, w ramach projektu Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych oraz Laboratorium dla Nauki „Global Trends Lab” funkcjonujących w ramach Priorytetowego Obszaru Badawczego Society of the Future - „Świat Bliżej Uczniów” na temat *Upolitycznione kultury: polityka wewnętrzna i zewnętrzna, kreowanie wizerunków* w Krakowskim Młodzieżowym Towarzystwie Przyjaciół Nauk i Sztuk, Zespole Szkół im. Piotra Wysockiego w Warszawie oraz I Liceum Ogólnokształcącym im. Stefana Żeromskiego w Jeleniej Górze;

6. promowanie wiedzy o Tadeuszu Romerze w szkołach, muzeach, bibliotekach i mediach;
7. szkolenie - w ramach przyznanego jej grantu Miniatura 7, w obszarze badawczym HS - Nauki Humanistyczne, Społeczne i o Sztuce, w panel dyscypliny HS4 - Jednostka, instytucje, rynki (nr wniosku 2023/07/X/HS4/00355) pt. *Identyfikacja wyzwań i szans realizacji projektów w środowisku międzynarodowym na przykładzie polsko-japońskiej współpracy w sektorze publicznym i prywatnym - pracowników firm japońskich, takich jak Hitachi, ABB, ESA oraz samorządu terytorialnego*. Grant ten pozwala jej na współpracę z polsko-japońskim środowiskiem biznesowym, sektorem publicznym i naukowym, w specjalnościach takich jak zarządzanie projektami, polityka publiczna czy administracja publiczna.

Opierając się na przygotowanej przez Kandydatkę dokumentacji jestem zdania, że także jej dokonania dydaktyczne, organizacyjne i w zakresie promowania wiedzy zasługują na akceptację. W większości są one bezpośrednio związane z jej zainteresowaniami i badaniami naukowymi.

VII. Konkluzje:

Biorąc pod uwagę powyżej zaprezentowane uwagi i oceny uznaję, że:

1. Kandydatka przedstawiła do weryfikacji wymagany ustawowo dorobek naukowy, w tym rozprawę habilitacyjną wskazaną jako osiągnięcie naukowe, a także inne osiągnięcia, w tym dydaktyczne, organizacyjne, w zakresie współpracy naukowej oraz promowania wiedzy;
2. Kandydatka wykazuje się istotną aktywnością naukową, prowadzi od lat zaprogramowane badania, podejmuje w nich ważne problemy badawcze, poddaje je autorskiej interpretacji, wprowadza do obiegu naukowego nowe źródła, konteksty, postulaty oraz oceny;
3. Dorobek Kandydatki, łącznie z monografią wskazaną jako osiągnięcie naukowe, mieści się w dyscyplinie nauki o polityce i administracji i stanowi „znaczący” wkład w jej rozwój;

4. Aktywność Kandydatki w wymiarze dydaktycznym, organizatorskim i popularyzatorskim zasługuje w całej pełni na pozytywną ocenę. Jest ona ściśle związana z prowadzonymi przez nią badaniami naukowymi.

Niniejszym uznaję, że w świetle *Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* dr Olga Barbasiewicz spełnia warunki wymagane do uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie nauk o polityce i administracji. Wnioskuje jednocześnie o jej dopuszczenie do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Henryk Chabupczak